

memorii | jurnale | călătorii

Redactor: Georgeta-Anca Ionescu
Design copertă: Ioana Nedelcu
DTP: Corina Roncea, Dan Dulgheru

Tipărit la Monitorul Oficial R.A.

© HUMANITAS, 2017

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Acasă, pe drum: 4 ani teleleu / text de Elena Stancu;
foto. de Cosmin Bumbuț. – București: Humanitas, 2017
ISBN 978-973-50-5889-0
I.Stancu, Elena (text)
II. Bumbuț, Cosmin (foto.)
821.135.1

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021 408 83 50, fax 021 408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 021 311 23 30

acasă, pe drum

4 ani teleleu

text de

Elena Stancu

fotografii de

Cosmin Bumbuț

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

București Mironeasa Alba Iulia

Baia Mare Letca Nouă Peniten

Penitenciarul Baia Mare Kabatepe

Izmir Mersin

Craiova Kirklareli Assos

Penitenciarul de Mioriși și tineri Craiova Insula Gökçeada (Dereköy și Kaleköy) Slatina

Bozburun Çanakkale

Milas Insula Alibey

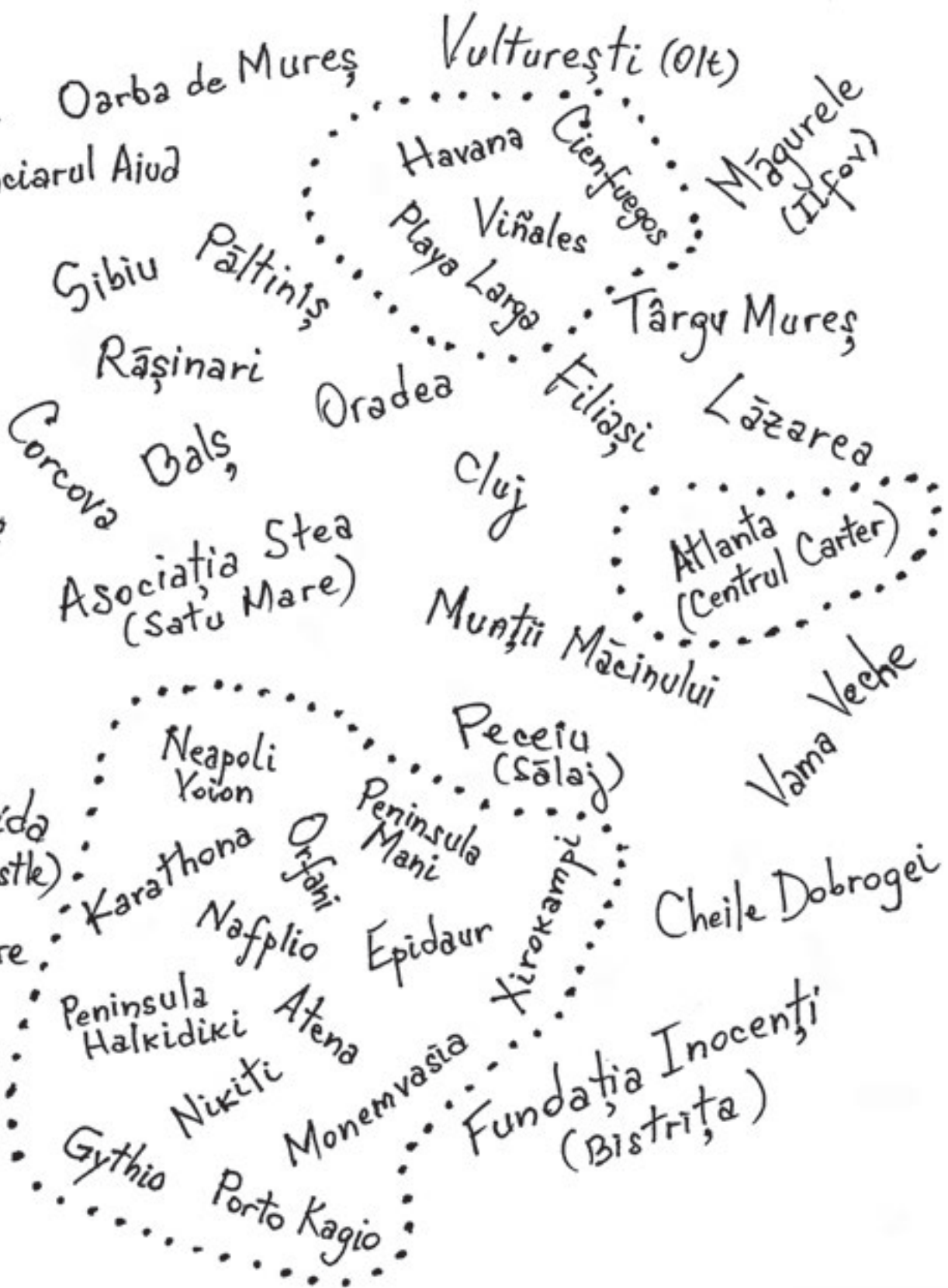
Drobeta-Turnu Severin Kapıkırı Marmaris

Mugla

Grădina Zmeilor (Sălaj) Drăgășani (Vâlcea) Bont

Fundatia Speranța (Târgu Neamț) Centrul de Reeducare Buziaș

Cetatea Neamț Bruxelles Centrul Noro (Zalău)

Prima fotografie cu autorulota, București, 2013

În drum spre Balș, în timp ce documentam o investigație despre sistemul medical românesc, iunie 2013

Vama Veche, primele teste cu autorulota înainte să plecăm teleleu,
mai 2013

Cuprins

Am plecat	163
Cicatrice	171
Părinții din România nu-și bat copiii	182
Free camping pe malul Mării Egee	193
Bătaia adevărată e soră cu moartea	200
Copilul e de vină	212
Peloponez în sezonul camperelor	222
Ultimul căldărar	239
Pe drum	278
Alfabet pentru urși	289
Înainte de americani	304
Lipsă locuință	324
Prietenii noștri speciali	347
„Mă joc cu copii cu boli rare“	356
Analfabeți cu școală	371
Suntem acasă	380

Am plecat

Patru prosoape și un set de lenjerie de pat, nu încap mai multe. Un wok, o cratiță și un ibric, tacâmuri și două căni. Hainele groase le ducem la o prietenă, o parte din echipamentul foto, la un amic fotograf, iar jumătate din cărți și reviste, la anticariat. Păstrăm esențialul în bibliotecile prietenilor și de acum înainte vom citi mai mult pe iPad. Îmi aleg câteva cărți pe care le luăm cu noi: *Nouă povestiri* ale lui Salinger, *Muzică pentru cameleoni*, câteva volume de Hemingway pentru Cosmin, *Pulsul* lui Barnes, povestirile lui Cheever și un ghid de conversație român-turc, pentru că iarna asta o să plecăm în Turcia.

Păstrăm steagul cubanez și doi lei mici de pluș, singurele lucruri nenece-sare din mașină. Mi-am tăiat părul cel lung și greu de spălat. Am scăpat de hainele drăguțe, de rochiile, fuste și sandale incomode, care nu se potrivesc cu viața într-o autorulotă. Nici n-aș avea unde să le port, având în vedere că în următorul an o să documentăm materiale jurnalistice în penitenciare și în comunități sărace și îndepărtate, o să dormim prin sate sau pe marginea drumului, iar una dintre fricile lui Cosmin este că o să fim jefuiți sau că o să fim violată.

Locuim de patru ani într-o garsonieră umedă și întunecoasă dintr-o fostă casă naționalizată din București, aproape de Piața Rosetti. Vecinii noștri sunt niște bătrâni securiști, printre care și fostul ginere al lui Pacepa, un pictor ratat și bețiv, care, atunci când e beat, strigă după Cosmin: „Fiule! Fiule, vino-ncoa! Să bem un pahar“. Cosmin îl refuză întotdeauna, așa că bărbatul îl înjură și-l face snob. Vecinul de deasupra, care are în jur de 80 de ani, ne-a întrebat dacă avem telecomenzi în casă, pentru că nevastă-sa e iradiată. Vecina de vizavi nu ne răspunde la salut, pentru că nu suntem proprietari. Vecina de la parter are 12 pisici care, după ce Cosmin le-a declarat război, își fac nevoile pe mașina noastră și în fața ușii de la garsonieră.

Autorulota e parcată în curte și, de trei săptămâni, tot scoatem și băgăm lucruri în ea, spălăm geamurile, ne pregătim. Suntem suspecti, așa că toți vecinii sunt cu ochii pe noi în timp ce cărăm farfurii și oale dintr-o parte în alta. Noaptea dormim în mașină ca să ne obișnuim cu patul, iar seara, când mă întorc de la serviciu, scoatem masa și scaunele pliante și bem o

bere în curte. Ne prefacem, fiecare, că suntem liniștiți și relaxați, dar asta doar ca să nu-l speriem pe celălalt.

Nici unul din noi nu e un aventurier. Dacă eu n-aș fi fost jurnalistă și Cosmin fotograf nu ne-am fi mutat niciodată într-o mașină. Eu sunt fricoasă și bolnăvicioasă, iar Cosmin e comod și are nevoie de spațiu. Când e cald, în mașină e la fel de cald. Când e frig, îngheață apa din rezervor. Când se strică ceva, nici unul din noi nu știe să repare. Când e beznă și suntem departe de așezări omenești, amândoi devenim paranoici.

Ne e teamă. Nu știm unde o să aruncăm veceul, cât o să ne țină bateria autorulotei, de unde o să luăm apă, din ce o să trăim. O să încăpem în mașina asta lungă de cinci metri și înaltă de trei? O să putem dormi, o să fim în siguranță? Dacă celălalt se răzgândește?

Eu mi-am dat demisia de la revista *Marie Claire*, unde am lucrat șase ani și în ultimii trei am fost redactor-șef adjunct. Acum sunt în preaviz, iar colegii mă privesc cu un amestec de invidie și milă. Cosmin a stat în ultimul an mai mult închis în casă, sufocat de un București ostil și nefotogenic, cu mașini parcate pe trotuar și șoferi nervoși, cu oameni încrunțați și puși pe hartă. Nu mai face fotografii de modă și de publicitate, pentru că s-a săturat de atâta frumusețe și strălucire.

Anul acesta, în 2013, am câștigat o bursă internațională de jurnalism, Balkan Fellowship for Journalistic Excellence, și, ca să pot lucra la o investigație amplă despre sistemul medical românesc, mi-am folosit toate zilele de concediu. Am fost în Austria și în Germania, unde am vorbit cu doctorii români plecați din țară, și am vizitat mai multe spitale din sudul României.

La începutul anului, am cumpărat autorulota de la un fost coleg de facultate de-ai lui Cosmin – un Wingamm Ibis 500 pe șasiu de Volkswagen T4, fabricat în 1999, pe care voiam să-l folosim pentru munca de teren și în vacanțe. Primele teste le-am făcut în timp ce lucram la investigație: înainte să parcăm în Slatina, Balș sau Corabia, căutam pe Google Maps străzi liniștite, unde să putem dormi. Eu mă întâlneam cu doctorii și luam interviuri, iar Cosmin se plimba prin oraș și făcea fotografii. Seara intram în mașină, trăgeam jaluzelele și pregăteam cina. Am gătit paste în timp ce lângă noi cântau Smiley și Andra, un concert scilipicios organizat de primarul Slatinei. Cosmin a fotografiat fântâna arteziană-curcubeu și ceața artificială de la

concert, apoi a venit la masă. Autorulota ne-a ajutat să reducem cheltuielile cât timp am lucrat la investigație și a fost perfectă pentru munca de teren.

*

Viața la corporație m-a amortit. Nu eram fericită, dar nici foarte nefericită nu eram. Simțeam însă că-mi irosesc timpul. Mă gândeam că mai am 20 de ani de tinerețe și c-aș vrea să-mi petrec perioada asta din viață cu Cosmin. Mă întorceam seara de la serviciu, cel mai devreme ajungeam la șapte, dar de multe ori veneam la opt, nouă sau mai târziu. Apucam să schimb două vorbe cu Cosmin, să fac un duș și să dorm. Dimineața mă grăbeam să plec iar la muncă și nu mai rămâneau decât weekendurile să ne bucurăm unul de altul. Ceea ce e prea puțin pentru doi oameni care sunt fericiți împreună.

Îmi pierdeam primăverile și verile. Stăteam nouă ore pe zi închisă într-o clădire în care respiram aer condiționat și lucram la lumina neoanelor. Doar vara era lumină afară când ieșeam eu de la serviciu. Luam interviuri vedetelor și făceam o mulțime de lucruri care nu-mi plăceau și pe care le numeam atunci „suruburi și piulițe“. În fiecare lună, reușeam să lucrez printre picături la câte un reportaj social, dar niciodată nu eram mulțumită de ce ieșea: stăteam prea puțin cu cei despre care scriam, nu aveam suficient timp pentru documentare și oricum munca mea nu conta. Dacă venea o pagină de publicitate în plus, zbura imediat un sfert din reportajul meu.

Și eu, și Cosmin eram nemulțumiți profesional. Amândoi visam să documentăm proiecte pe termen lung, să intrăm în viețile oamenilor și să spunem adevărul, fără vreo obligație editorială, fără compromisuri legate de publicitate.

Așa că atunci când am câștigat, împreună, o bursă de jurnalism oferită de Centrul Carter din SUA am luat decizia imediat. Trebuia să lucrăm la un proiect multimedia despre românii care-și educă copiii cu bătaia și urma să călătorim prin toată țara. Ne-am propus să mergem în localități retrase, tradiționale, să ne integrăm printre oamenii de acolo, să vedem ce fel de relații sunt între părinți și copiii lor și cum înțeleg românii educația.

Nu mai aveam nici o zi de concediu, pentru că le folosisem pe toate ca să lucrez la investigația despre sistemul medical românesc, așa că mi-am dat

demisia. Ultima mea zi de serviciu a fost 15 noiembrie 2013, iar pe 17 noiembrie am plecat la drum. Nu aveam prea mulți bani: bursa Carter era 5 000 de euro și noi mai strânseserăm câteva mii care ne-ar fi ajuns să trăim un an în mașină, cu condiția să renunțăm la garsoniera închiriată din București. Ne-am propus de la început să nu acceptăm nici o formă de publicitate pe site-ul nostru, Teleleu.eu, așa că de-acum înainte ne bazăm doar pe granturi, burse și abonamentele la vederi.

Lui Cosmin i-a venit ideea să trimită cărți poștale din locurile în care călătorim. Prima oară i-a trimis unui prieten o vedere de la mare și Cornel s-a bucurat s-o găsească în cutia poștală. Așa că abonamentele la vederi au devenit o modalitate prin care cititorii pot să ne sprijine. Cosmin trimite o dată la două săptămâni, cu Poșta Română, câte o fotografie din locul în care suntem, de multe ori chiar cu subiectul la care lucrăm. Printează fotografiile – la dimensiunea 10×15 cm – cu un Canon Selphy, o imprimantă mică și ușor de cărat în mașină. Eu scriu adresele destinatarilor și Cosmin semnează vederile, linge plicurile și lipește timbrele.

Acum avem în jur de 75 de abonați. Numărul fluctuează și nu putem să ne bazăm doar pe ajutorul lor, așa că suntem mereu în căutare de burse și de granturi. Sprijinul oamenilor care ne urmăresc nu e doar financiar: ei ne fac să simțim că poveștile noastre contează, că suntem citați și priviți.

Au trecut patru ani de când ne trezim în centrul orașelor, lângă parcuri, pe malul mării, în fața unui penitenciar sau într-o curte. Căutăm mereu o stradă liniștită, cu sens unic, unde să ne parcăm autorulota. Uneori, năuci, uităm în ce oraș suntem, unde am fost cu o zi înainte, ce zi a săptămânii e, dacă ușa de la intrare e pe partea cu trotuarul sau pe cea cu strada. Miroase a cafea și a ouă prăjite dinspre mașina noastră, iar trecătorii întorc capetele curioși. Ne întrebăm unul pe altul: „Crezi că suntem normali?”.

Mașina are aragaz și un frigider mic în care îndes toată mâncarea în așa fel încât să-i rămână și lui Cosmin loc pentru două beri. Avem veceu și duș, dulapuri pentru haine și pentru vase, un pat destul de confortabil, cam tot ce există într-o casă, doar că la o scară mai mică. Avem și internet wireless cu un modem de la Vodafone care nu are acoperire în Moldova, iar în satele din Oltenia abia se mișcă.

Nu ne-am schimbat tabieturile, însă le-am înghesuit în cei cinci metri pătrați, cât e spațiul de locuit din autorulotă. Cosmin se trezește primul